ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Պուլկարիոյ համար
Տարեկան 10 Ֆր.
Վեցամսեայ 5 »
Օտարահմանի համար Տարեկան 12 »
Վեցամսեայ 6 »
Ամերիկայի համար
Տարեկան 2.50 տլր.
Վեցամսեայ 1.25 »
ՅԱՆԽԻԿ ՎՃԱՐԵԼԻ
—)(—
Ծանուցման տողը 20 սանթիմ է. Երեքէն աւելի անգամներու համար 20 0|0 զեղչ կըլլայ.

ՇԱՐԺՈՒՄ

ԼՐԱԳԻՐ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ
ԿԸ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԻ ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ ԵՒ ՇԱԲԱԹ ՕՐԵՐԸ

Նամակ եւ դրամ ղրկել խմբագրութեան հասցէին
—
Редакция на вѣстникъ «Шаржумъ» Варна.
Redaction du journal «Charjoum» Varna (Bulgarie)
—
Դրութիւնք ետ չեն տրուիր

)(ԳԻՆ 10 ՍԱՆԹԻՄ)(
)(ԳԻՆ 10 ՍԱՆԹԻՄ)(

ՊԱՏԱՍԽԱՆԱՏՈՒ Յ. ՍՈՒՔԻԱՍԵԱՆ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

—

Քաղաքիս Ազգ. երկսեռ վարժարաններու հրապարակային տարեկան հարցաքննութիւնները պիտի սկսին յառաջիկայ Յունիս 20ին, կիրակի օր, եկեղեցիի աւարտումէն յետոյ, ժամը տասն ու կէսին եւ պիտի վերջանան 12 օրուան մէջ։

Քննութեանց ժամերն են.

Ամէն օր, առաւօտները ժամը 9 ու կէսէ—12, իսկ կէս օրէն յետոյ 2 ու կէսէ—5։

Փափաքող ազգայինները կը հրաւիրուին ներկայ գտնուիլ։

Տնօրէն-դասատու
Վ. Շահրիման

Վառնա, 14 Յունիս

ՓԱՌԱՒՈՐ ԱՊՏԱԿ

—

Չնչին, ողորմելի հաշիւների համար լարուած ենտրիգները զզուելի են։ Զզուելի են նրանք մանաւանդ այն ժամանակ, երբ անհատական շահերի համար զոհւում են հասարակական շահեր... Թէեւ խիստ չնչին։

Մի խումբ գնչուներ, ստամոքսի գերի սողուններ իրենց անհատական չնչին շահերի համար աշխատեցին մոխիրը խառնել։

Հարցը խի՛ստ չնչին է, բայց իբր օրինակ խիստ գովելի։

Օրմանեանի անունը մի երկու շաբաթ դադարեց յիշուելուց։ Գնչուների բանակը շուտով սկսեց սողալ դէպի գիրութեամբ գործիք դարձող աղաները եւ իրենց պարատէրերի գերի քահանաները... իսկոյն գտնուեցան փողոցային անհատներ, որ պատրաստ էին աղմուկ, կռիւ հանել։

Գնչուների ուզածը կռիւ ու խառնակութիւն է, միայն մի պայմանով. իրենց անձը մնայ մութի մէջ, իսկ կռիւը լինի, որ իրենք ձուկ որսան, իրենց զզուելի եսական շահերը առաջ քշեն։

Յունիս 6ին յաջողեցաւ նրանց յիշել տալ գարշելի անունը եւ այն էլ «տեղացու եւ դրսեցու» քօյքայիչ խնդիրը ծագեցնելու գնով։

Բայց այս անգամ երիտասարդութիւնը ցոյց տուեց, որ ինքն այլեւս մութ ձկնորսների թակարդը չի ընկնի, նրանցից այլեւս չի խաբուի։

Պատիւ տեղացի երիտասարդութեան։ Միաբերան ստորագրութիւն ժողովեցին եւ աւագերէցին յայտնեցին, որ չպէտք է յիշուի հայութեան թշնամու անունը։

Եւ յունիս 13ի կիրակի օրը չյիշուեցաւ...

Այսպէս ուրեմն տեղացի եւ դրսեցի այլեւս չկայ. կայ միայն Վառնայի Հայութիւն։ Ազնիւ մասը միացաւ, ոտքի ելաւ մի քանի սողունների դէմ։

Դա մի փառաւոր ապտակ էր այն գնչուների երեսին, որոնք ուզում էին «տեղացու եւ դրսեցու» խնդիր ծագեցնել... իսկ ազնիւ երիտասարդութեան ձեռքի մի շարժումը օդը ցնդեցրեց եւ գնչուների մութ լարերը, ե՛ւ կեղծաւոր տէրտէրների 6 տեսակ դիմագծերը... եւ խառնակութիւններից օգտուելու համար ատամները սրող մոխիր խառնողների բոլոր ջանքերը։

Ուզում էին, որ երիտասարդութիւնը գայ, անկարգութիւն հանէ. կռիւ ծագի իրենց վարձկան գործիքների եւ ազնիւ երիտասարդութեան մէջ։ Իսկ այդ ժամանակ իրենք՝ ձեռքերը շփելով՝ մօտենան այս ու այն աղային, ականջից փսփսան. «մեղաւորը «Շարժում»ն է, մեղաւորը ուսուցչական մարմինն է»։

Եւ այս ամէնը նրա համար, որ մի քանի բաժանորդ խլեն «Շարժում»ից կամ վարժապետներին հեռացնել տան եւ իրենք նրանց տեղը բռնեն... Թէեւ աւելի շուտ իրենք հորթարածներ կարող են լինել, քան մանկավարժներ։

Ո՛չ, երիտասարդութիւնը հասկացել է ձեզ, Պ. Պ. գնչուներ. որքա՛ն կուզէք կեղծեցէք, որքան կուզէք դիմակաւորուեցէք... օգուտ չունի այլեւս. ձեր դիմակները պատռուել են, ձեր բարոյական գարշելի պատկերը պարզուել է նրա համար։

Իր խօսքը առաջ տանելու նոր վարժուած մաքուր երիտասարդութիւնը չի թողլ տայ ձեզ անբարոյականացնելու եւ բթացնելու մատաղ սերունդը։ Նա ձեր առաջ ընդմիշտ փակել է հայ դպրոցի դռները...

Իսկ «Շարժում»ը իբր խառնակիչ ներկայացնելու ձեր ձգտումը, տիրացու գնչուներ.՜.՜.՜.՜! միայն արհամարհական մի ժպիտ է խաղացնում մեր շրթունքների վրայ։

Իջէք մութ անկիւնները, գնացէք խուլ խորշերը. լոյսի մէջ դուք գործել չէք կարող. լոյսը ձեզ վնաս է։ Համերաշխ է դառնում տեղական երիտասարդութիւնը։

Եւ օրինակը վարակիչ է։ Այսօր այս տեղի երիտասարդութիւնը համերաշխ մի քայլ արեց, վաղը կանէ նոյնը Ռուսչուքինը, Շումլուինը, Նիկ-Եօրքինը, Գահիրէինը...

Միացիր, համերաշխ գործիր, հայ մաքուր երիտասարդութիւն. քո համերաշխ բողոքով ողջոյց է կախուած հայութեան փրկութիւնը, նրա միջի ցեցերի բարոյական մահը։

Այո՛, միացիր, հայ երիտասարդութիւն։

ԳԱՍՊԱՐ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԴԷՊՔԵՐԸ

—

Եւրոպական թերթերը, որոնց մէջ եւ խիստ տաճկասէրները՝ կը հաղորդեն հետեւեալը.

Մշոյ մէջ եղած թուրքական ժանտարմըրին փութով քանի մը հարիւր համիտիական ձիաւորներ Սասունէն օգնութեան կանչելով՝ գնաց Ցրօնք անուն հայաբնակ գիւղին վրայ. ուրկէ հայ հայդուկային խմբի պետ յայտնի Սերոբը իբր թէ օգնութիւն է ստացած եղեր եւ հոն պահուած։ Յիշեալ հայ գիւղի իշխանաւորները կը պարզեն քուրդ զօրքերուն, որ Սերոբը հոն ոչ եկած է, ոչ ալ այժմ կը գտնուի։ Բայց այս վստահացման չեն հաւատար քուրդերը եւ կը սկսին տանջել Ցրօնքի բնակիչները։

Գիւղի հայ մեծամեծները զէն ի ձեռին դիմադրութեան կելլան։ Կը յառաջանայ արիւնալի ընդհարում մը. ուր բազմաթիւ սպաննուածներ եւ վիրաւորներ կիյնան երկու կողմէն ալ։ Թուրք ու քուրդ զօրքերու ֆանատիկոսութիւնն այնչափ կը գրգռի, որ գիւղի բնակիչներուն մէկ մասը կը կոտորեն եւ գիւղն ալ կրակի կը մատնեն, տանելով իրենց հետ գիւղացիներու ունեցած անասունները (1000ի չափ եզ եւ ոչխար)։ Ժողովրդի այն մասը, որ փախչելով ազատած է, լեռներն է ապաստանած։ Նոյնքէն ժանտարմները եւ քուրտ ձիաւորները կերթան կը լեցուին Սասունի եւ Մշոյ մէջ գտնուող Սուրբ Աղբրիկի վանքը, հիմնայատակ կը կործանեն մենաստանը, կը կողոպտեն վանքը եւ նոր պատկանած եկեղեցին եւ վանքի վանահայրն ու անոր ստորադրեալ երկու աբեղաները կը սպաննեն։ Ատկէ ալ ետքը կաւերեն մօտակայքի 5 հայ գիւղերը, որոնց բնակիչներու մեծագոյն մասը փախչելով կազատի։

* *

Այս է հաղորդուած տխուր լուրը։ Քանի մը գիւղեր ալ աւերակ դարձան... քանի մը տասնեակ հայեր ալ սպաննուեցան... բայց աս անգամ գէթ զէնքով դիմադրեցին... թշնամիներէն ալ զոհեր տուին։

Ցրօնք գիւղը Մուշէն դէպի Սասուն տանող ճամբու վրան է։ Ամուր, լեռնային գիւղ մը, փոքրաթիւ, բայց զուտ հայ ազգաբնակութիւնով։

Ցրօնքէ Սուրբ Աղբրիկ երթալու համար երկու ճանապարհ կայ։ Առաջինը կանցնի դաշտային՝ Սոխոմ, Ալոտարինճ եւ Մառնիկ հայաբնակ գիւղերով, իսկ երկրորդը կանցնի Յունան, Սախում, Խասգիւղ, Խոլոխի (կէս հայ, կէս քուրդ) գիւղերով, ուրկէ քիչ մը հեռուն Սեւ Լեռան

շղթան է. այդ շղթան անցնելով՝ կը մտնէ «Բռնաշէն» (այս գիւղը Խութ գաւառի մէջ կիյնայ) անկէ ալ Ս. Աղբրիկ։

Մենաստանի գիրքը բաւական զօրաւոր է։ Վանահայրն էր Ղազար վարդապետը. անձ մը որուն մէջ խաչն ու սուրը անբաժան միութիւն մը կազմած էին։ Միշտ զինուած, նոյնիսկ պատարագի ատեն. հանգուցեալը նոյնը սովրեցուցեր էր և իր միաբաններուն։ Շնորհիւ զէնքի փրկարար ուժի, սարսափ էր ձգած շրջակայ քիւրտ աւազակներու վրայ։ Անոնցմէ ոչ ոք կը համարձակէր Ս. Աղբերկայ վրայ երթալ՝ կամ Ղազար վարդապետը կողոպտելու ելլալ, չնայելով որ անիկայ միշտ մինակ, ձիով ու իր անբաժան հրացանով 8 ժամ լեռնային փանդաւոր ճամբաներ անցնելով Մուշ կուգար կերթար։

Քիչ են մեր մէջ Ղազար վարդապետները. ատոր համար անոր կորուստը եւս խիստ զգալի է։

Գ.

ԹՂԹԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Պուրկազ, 12 Յունիս

Անցեալ թղթակցութեանս մէջ պարզած էի տեղւոյս գաւառացի բանւորներու հարստահարուած վիճակը և անոնց ցաւերը։

Այժմ ալ կուզեմ խօսիլ անոնց հարստահարող ցեցերու մասին։

Տիպար հարստահարիչներ անպակաս են ոչ միայն բանւորներէն դուրս եղածներու մէջ, այլ և ազգային պաշտօններ վարելու կոչուած իբր թէ ուսեալ դասակարգին մէջ։ Ասոնք լաւ ուսումնասիրած են այդ խեղճերու վրայ թաղաւորելու եղանակը։ Առաջ պառակտում կը սերմանեն. ապտառ կուսակցական վէճեր կը գրգռեն և ետքէն երկու վիճող կողմերն ալ կը շահագործեն թէ նիւթապէս և թէ բարոյապէս։ Վարժապետը ձեղի օրինակ։ Անոր ինչ բարոյական ունենալը արդէն ամենուն յայտնի է։

Դէթ այդ ցեցերը ինքզինքնին նիւթապէս ապահովէին... ատ ալ չկայ. միշտ պարտքերու տակ են։ Անիրաւութիւնով հաւաքած դրամնին գինետուններու, չանթաններու և այլ անվայել տեղերու մէջ կը չայլեն։

Եթէ խղճմտաւոր մէկ մը համարձակի անոնց դէմ խօսիլ, անոնց կեղծումները բանալ, դաւադրութեան ու հալածանքի բաժին կըլլայ. կը մնայ առանց գործի։

Իսկ աւելի զզուելի ցեցը գաւառացի բանւորի համար՝ անոր ծոցէն ծնած, անոր պէս աղէտ բայց անկէ խորամանկ աղբուկն է։

Առանկ տիպար մըն է Վ. չավուշը, որ երկու տարի չարունակ ամէն տեսակ ստոր միջոցներով կրցաւ իր ձեռքը առնել տեղւոյս մաքսատան հանքածուխի, քարիւղի, ալիւրի և այլ գործերը, կտրելով վարձագինը և բանւորներու աշխատութեան վճարը։

Ահա տիպար անձ մը։ Ինքը ազէտ է, բայց լաւ գիտէ ազգային գործերը շահագործելու միջոցները։ Ինքնակոչ թաղական խորհրդոյ անդամներէն մէկն ըլլալով՝ ապուշ սնափառութեամբ կը պարծենայ։ Թաղ. Խորհուրդը արդէն բաւական ատեն է իր հրաժարականը տուեր է Արժ. Տ. Գարեգին հօր, իսկ այժմ նորէն կուզէ իր պաշտօնին անցնիլ, որովհետեւ պէտք է զգայեր եկեղեցիի և դպրոցի անունը շահագործելու իր անձնական շահուն համար։

Այդ ազէտ մարդու օգնութիւնով է որ խաչագող-դասատուն ամէն կեղծումներ գործեց և այժմ ալ նոյն մարդու հետ միասին խանութէ խանութ, սրճարանէ սրճարան ընկած կաշխատի ինքզինքը արդարացնել և ծղած ամէն զզուելի գործերու յանցանքը քահանային վրայ բարդել։

Սակայն մենք չենք կրնար անտարբեր մնալ դպրոցի և եկեղեցւոյ մէջ կատարուող այս կեղծումներու հանդէպ։ Պիտի ջանանք հրապարակ հանել այդ ազտոտ անձերու խղճական կերպարանքնին։

Առով ահա կոչ կընենք իրենց՝ տեղւոյս մէջ ընկերական դաստատանի դիմել... ամէն պայման յանձն կառնենք, միայն թէ մեր մաքուր սերունդը ազատի անբարոյականութեան ճանապարհէն և մեր գաւառացի մշակները ճանչնան իրենց արիւնը ծծող տզրուկները։

Թէ պատիւ ունիք, եկէք դատի։ Տօլերուս դրօղը ձեզի լաւ ծանօթ է։

ԴԻՏՈՂ

Սիլիստրէ, 7 Յունիս

Նախկին Խուզակ թերթի խմբագիր Տ. Գառնիկ Մազմանեան հոս քանի մը օր հիւր ըլլալով գիմած էր տեղական երիտասարդութեան, որ իրեն աջակցին բանախօսութիւն մը ընելու։ Երիտասարդութիւնը հաճոյքով օգնեց անոր եւ յունիս 6ին տեղւոյս արական դպրոցի սրահին մէջ լսարան մը ունեցանք։ Հիւր բանախօսը ճառեց «դասախօսութիւն եւ նկարագիր» նիւթին վրայ։ Երկուքի ալ մեծ նշանակութիւնը ազգերու կեանքի ու առաջադիմութեան համար բաւական յաջողութեամբ պարզուեցաւ Տ. Մազմանեանի կողմէ։

Բացի հիւր բանախօսէն, ճառեցին եւ Նահապետեան, Շալճեան եւ Ակարի զանազան հանրօգուտ նիւթերու մասին։ Բազմաթիւ ունկնդիրներ զոհ սրտով հեռացան, ստանալով մտաւոր ու բարոյական օգուտներ։

Յուսալի է, որ տեղւոյս ինթելլ. ընկերութիւնը պիտի շարունակէ այդ օրինակ բանախօսութիւնները լսարանի ձեւով եւ առով պիտի արդարացնէ իր կանոնագրութիւնը։

Ուրախալին այն է որ հոս չկան այն ներքին անհամաձայնութիւնները, կիրքերը եւ կռիւները։ Հոս երիտասարդութիւնը խիստ համերաշխ ու համերաշխ է։ Իրար լսել, իրարու խօսք հասկնալ կայ։ Երանի թէ քիչ մը այդ յատկութիւնները Ռուսչուքի, Վառնայի ու Ֆիլիպէի ալ տրուէր։

Վաղինակ

ԲԱՐԻԶԵԱՆ ԱՐՁԱԳԱՆԳ

Նախընթաց նամակիս մէջ խօսեցայ Բարիզի հայերու ազգասիրութեան մասին. այժմ ալ կը շարունակեմ լրացնել նոյն նիւթը։

Մի օր եւ իցէ Սուքիաս վարդապետ Պարոնեան, հազար անգամ իր սենեակին մէջ յեղափոխութիւնը պարսաւելէ վերջ, ու

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ՅԵՂԱՓՈԽՈՒԹԻ՞ՒՆ ԹԷ ԾԱՂՐԱԾՈՒԹԻՒՆ

—

(Շար. նախորդ թիւին եւ վերջ)

Ո՞ւր գործէին հայերը, ո՞վ գործէր եւ ի՞նչպէս։

Դեռ Ռուս-Տաճկական պատերազմի ժամանակ փառաւոր առիթներ կային մի բաժակ օղիով կամ մի սպիտակ հացով մի հրացան ձեռք բերել... Այդ դեռ ոչի՛նչ։ Զրի առաջարկւեցաւ... Նորից մերժեցին։ Տիրացո՛ւ ժողովուրդ ՚.՚՚ Մեյժեցին ինքնապաշտպանութեան միակ միջոցը Տաճկաստանի նման մի գաղանանոցում, ուր «մարդը մարդու համար գայլ է»՝ կրկնելով տիրացուական խօսքը. «ով որ սուր հանէ, սրով կը մեռնի»...

Դեռ 90 ական թւերին Դաշնակցականները 150ի չափ հրացաններ բաժնեցին ներքին գաւառներից մէկում՝ այդ «ազգային հրացանները» ծախեցաւ քրդերին... Հասկանո՞ւմ էք fրդերին :ախ ւեցաւ.. հայերի ձեռքով...

Ողորմելի՛ ուղեղներ, եւ դուք ուզում էք, որ 90 թւերին իր հրացանը քրդին ծախող հայը այսօր ընդունակ լինի մէկէն ի մէկ ընդհանուր ապստամբութիւն առաջ բերելու... Դրանով դուք ցոյց էք տալիս ձեր ուղեղի խղճալի վիճակը եւ ոչ Վարժապետեանների, Րաֆֆիների եւ նրկայ էապէս յեղափոխական գործիչների սխալները...

Գաւառներում մի ճամակ գրեցու, մի որ եւ է ձեռնարկի իմխիաչիվ յղանալու ընդունակ մարդ չկար... Եղածները դրսից եկած (Ռուսաստանից, Պոլսից, Փոքր-Ասիայից—Մարզուան, Եօզղատ եւայլն) անհասնիրն էին, որ ժողովրդի մէջ դեռ ոչ մի արմատ չունէին։

Իսկ Պոլիսը լցւած էր 200 000 ից աւել հայերով։ Դրանից զատ կային մօտ 50—60,000 գաւառացիներ։ Կար որոշ չափի կրթութեան աէր, ֆրանսիական բնաւորութեամբ, տաք գլուխ մի երիտասարդութիւն։ Կար հարստութիւն։

Բոնկելու բոլոր նիւթերը կային։ Եւ ծակ-փիլիսոփաները վեր են կացել կոկորդներն են պատռում, թէ ինչո՞ւ նրանք չգնացին գաւառ, լոյս չտարան, չկազմակերպեցին... որ մի օր հրաշքով «լաւ կազմակերպւած ապստամբութիւն մը պայթեցնէին»... Բրա՛վօ, հասարակագէտներ... եւ դուք նրկլ լրագիր էք հրատարակում. կամքի ազատութեան ու պատճառականութեան մասին «խօսուըռաւըքներ» իսկական «զէվզէկութիւններ» էք գրում...

Նիւթերը հաւաքւած էին Պոլիս եւ Պոլսում էլ պայթեցան. սա բնական անդիմադրելի մի օրէնք է։ Վրայ հասան ամերիկացիների հինն արկութիւնները. մարդիկ հասցրին... այնտեղ էլ աւելի շուտ պայթեց։ Յիշեցէք Եօզղատը, Մարզուանը եւայլն։

Եւ պէտք էր Պոլսում գործել ու դեռ որոշ դէպքերում պէտք է։ Միայն գաւառի արած ամէն մի քայլը սուտ էր համարւում։ Օրինակ չէ՞ արդեօք Սասունը 94ին։ Միայն մի Էմիլ-Դիլլօն յանդգնեցաւ ներս մտնելու, հաստատելու, աշխարհի առաջ պարզելու։

Վանի, Մշի, Էրզրումի, Սասունի բոլոր հերոսութիւնները հազիւ մի փոքրիկ ուշադրութեան արժանացան Եւրոպայի կողմից, իսկ Պոլսի ամէն մի քայլը խէնջարի մի հարւած էր Եւրոպական շահերի սրտում...

Այո՛, դեռ պէտք է Պոլսում գործել, միայն որոշ սակաւով, որոշ ժամանակում։

∴

Եթէ մի բան կարող ենք պահանջել մեր յեղափոխական կազմակերպութիւններից՝ դա անպատճառ աւելի տակtով գործելն է։

Տակտով, խոհեմութեամբ ասելով, ես չեմ հասկանում այն չարաբաստիկ բանաձեւը, որ կրկնում են միշտ մի որոշ կարգի կիսայեղափոխական-կիսասրբուհի արարածները. «դադարեցնենք ամէն մասն շարժում եւ միայն մեծ ապստամբութեան պատրաստուինք»։

Ո՛չ. մենք խորին կերպով համոզւած ենք, որ այդ սիրուն բառերը միայն դիմակներ են սեփական անզօրութիւնը թաքցնելու, ամէն տեսակ գործից փախչելու ստոր տրամադրութիւնը ծածկելու համար։

Որոշ տակտ ասելով՝ մենք հասկանում ենք ուժերի աւելի արդար բաժանում մայրաքաղաքի եւ բուն երկրի մէջ։

Այո՛, չպէտք է նիւթական ու մտաւոր ուժերի խոշոր մասերը գործ դնել մայրաքաղաքի վրայ, իսկ գաւառների համար թողնել չնչին նիւթականը եւ երկրորդական մտաւոր ուժերը։

Յեղ. կազմակերպութիւնը իր ուժերի չորս հինգերորդը, ինը տասներորդական բաժինը պէտք է գործադրէ բուն երկրի վրայ, միայն մի տասներորդը մայրաքաղաքում։ Այդպէս պէտք է անել այսուհետեւ։

Սրանից առաջ տարբեր էին պայմանները. պէտք էր հայկական խնդիրը լալկան, հրէայ ժողովրդի սարfած սևերի շրջանակից ազատել. պէտք էր նրան տալ սուր կերպարանf Եւրոպական ժողովրդների եւ ոչ դիւանագիտութեան առաջ։ Պէտք էր ապացուցանել, որ «դանակը ոսկրին է հասել» եւ որ այդ վիճակում հայը

ջանալով ինքզինք յեղափոխականէ աւելի հասուն հայրենասէր մը ներկայացնելու, իր ազգին շահերը մտածողի մը պէս։ Իր յայտարարութենէն քիչ վերջ չը փարանեցաւ Բարիզի Թուրք դեսպանատան մէջ բարեմաղթութիւններ ընել կարմիր Սուլթանին կենաց, որ բարեհաճած էր կոտորել իր հեռաւոր հայրենակիցները։ Ու այս պատմական մարդը՝ քիչ վերջ, չամչցաւ յայտարարել թէ ինք այդ բանը ըրած էր իր քոյրերը կամ հօրեղբօրորդիները Պոլսոյ մէջ Սուլթանական ճիրանէն ազատելու համար։ Բարիզի հայերը լուռ մնացին այս ընդած կղերականին գործած ազգադաւ ոճիրին առջեւ, և իրասամբ՝ քանի որ իրենց դաւանանքն ևս միեւնոյն շաւղին մէջ կը դըտնուէր՝ — մինչեւ որ Գալփաքճեան մը, ազնիւ և հայրենասէր երիտասարդ մը, իր հետ ունենալով քանի մը եռանդուն երիտասարդներ, իր օծիքէն չբռնեց ու դուրս չը նետեց այդ նեխած գանգը Բարիզի հայոց մատուռէն։ Սուքիաս վարդապետի այս աներանելի անկումը Բարիզի բոլոր «տխմար ազգասէրները» վրդովեց. ճիգեր ու ջոհողութիւններ չը խնայուեցան այդ վարդապետը իր Բարիզի հովուական պաշտօնին մէջ հաստատելուն։

Քանի որ հոս խնդիր մը կը յարուցանենք որով Բարիզի հայերու վրայ ծանր պատասխանատուութիւն մը կը բեռցնենք, խղճի պարտք մը կատարած կըլլանք, երբ թուենք այն ամէն դասակարգի անձերը որք ընձեռեցին այդ տխուր վարդապետին ոճիրին և անոր յաւակնեցան։ Թողելով մի կողմ այն որոշ հարուստներու դասակարգը, որ այդ մարդուն ջերմ պաշտպան հանդիսացաւ, ցաւալի էր տեսնել որ կարգ մը ուսանողներ ևս այդ չաղիր մարդուն կողմնակից դարձան։ Այս կարգ մը բամ ուսանողներս չը հասկնաք չորս հինգ հոգի, այլ այդ անունը կրողներու մեծամասնութիւն մը. ու ինչ որ ցաւալի է ըսել ուսանողական միութեան ամբողջ գործ. մարմինը ներկայացնողներու վոհմակը։ Չենք ուզեր հոս մանրամասնել թէ ի՛նչ դեր խաղաց այս խնդրին մէջ «Անահիտ»ի «օր նոր՝ գոյն նոր» գամէլիոն հրատարակիչը։

Մնաց է Բարիզի հայերու մէջ յեղափոխական զգացումին հետ իրենց ազգը սիրելու զգացումը։ Տգէտ պառաւներ են, որ այս քաղաքակրթութեան որբանին մէջ ալ տակաւին իրենց ծակ փորը «կաթայով» կամ «հէյվայով» պարարելու եռեւ է են։

Յեղափոխութիւնը ո՞ւր, ազգասիրութիւնը ո՞ւր և Բարիզի հայերը ո՛ւր. իրարմէ այնքան հեռու են որչափ արեգակը երկրէն։

ՎԱՀԱԳՆ

——)·(——

ՀԱՅԵՐԻ ԿՐԱԾ ՀԱԼԱԾԱՆՔՆԵՐԸ ՌՈՒՍԱՍՏԱՆՈՒՄ

—

Իշխան Գալիցինի չարահնար միջոցները գործադրվում են նոյն իսկ անհատական անբռնաբարելի իրաւունքները բռնաբարելու և կաշկանդելու։ Նրանց ավետալի հետեւանքները տարածվում են նոյնիսկ ռուսաստանից դուրս։ Ռուսաստան բնակւող հային թոյլ չեն տալիս արտասահմանի հայի վրայ մտածել, նրա ցաւին մասնակցել, նրա վէրքերին սպեղանի՞ դնել… Այո՛, արգիլում են օգնութեան ձեռք կարկառել արտասահմանի դժբաղդ ազգակիցներին։

Հետեւեալ բնորոշ դէպքերը ցոյց են տալիս թէ ռուսական կառավարութիւնը ո՞ր աստիճան առաջ է գնում իր անխիղճ և բարբարոս մտադրութիւնների մէջ։

Ցանուն Պարսկաստանի հայ գաղթական որբերի Մոսկվայից Գ. Թովմաս Թումանեանց՝ Ատրպատականի առաջնորդին 500 րուբլի էր ուղարկել։ Ռուս կառավարութիւնը, որպէսզի արգիլէ ապագայ նպաստները և թոյլ չտայ, որ Ռուսաստան բնակող հայերը մտածեն արտասահմանի հայերի վրայ՝ անմիջապէս Թումանեանցի տան մէջ խուզարկութիւններ է կատարում, տետրակները քննում և արտասահման ուղարկված գումարների մասին հաշիւ պահանջում և հարցուփորձի ենթարկում․․․․

Դարձեալ. Մոսկվայի հայ ուսանողները Պարսկաստանի հայ սովեալների համար 108 րուբլի հաւաքելով՝ Բագարատ աբեղայ վարդապետեանի միջոցով Ատրպատականի առաջնորդին էին ուղարկել։ Այդ պատճառով այդ ուսանողների 25ի տները խուզարկում են, նրանց հարցուփորձի ենթարկում և համալսարանից արտաքսում․․․։ Այդ հայ ուսանողները ծանր մեղք են գործել՝ իրանց արենակիցներին, իրանց սովեալ եղբայրներին մի պատառ ցամաք հացի փող ուղարկած լինելով․․․։

Այս ծայրայեղ բարբարոսութիւնները տեսնելով ու լսելով, մարդու վրայ ակամայ զայրոյթ է գալիս և ներքնային դրութիւնը այնքան է գրգռվում, որ բարկութիւնից լաց է լինում և լացին յաջորդում է խելագարի ծիծաղ…,

Է՛լ աւելի ծիծաղելին հայ. վերջերս ռուսական զանազան համալսարաններում պատահած ուսանողական ցոյցերին պատասխանատու են համարում «հայ ուսանողներին․․․», հայերը ամբաստանվում են իբր ցոյցերի ղեկավար—թելադրիչներ և անդի ունեցած խառնակութեանց սկզբնապատճառներ…

Ռուսական կառավարութիւնը ձեռքի տակից գրգռում է վրացիներին հայերի դէմ. վրացիական թերթերին թոյլատրում է հայերի դէմ գրել և գժտութեան ու թշնամութեան սերմեր ցանել երկու դրացի ազգերի մէջ։

Ռուսահայերի կրած այս ծանր հարուածներից անբաժին չեն մնում նաեւ Պարսկահայերը։ Ան-

ոչ մի միջոցի առաջ չի կանգնի Տաճկաստանի, «Եւրոպական խաղաղութեան սպառնացող այդ հսկայական վառօդարանի» մէջ մի կայծ նետելու համար, ինչպէս ասում են Եւրոպական մեծ թերթերը։

Եւ հայ յեղափոխականի 9—10 տարուայ գործունէութիւնը պարզ ապացոյցներ տուեց այդ բանին։

Նա ապացուցեց, որ իր անտանելի վիճակից դուրս գալու համար՝ պատրաստ է դիմելու ամէնածայրայեղ միջոցների. որ նա ընդունակ է հոռոմէական հերոսութիւններ անել յանուն ազգային փրկութեան դատի։

Եւ կատարեց։ Այսօր Հայկական խնդիրը դիւանագիտական փոշիներից դուրս է եկել եւ ընկել Եւրոպական ժողովրդների սրտերի մէջ։ Նրանց խլացնել, ձայնխեղդ անել այլեւս անհնար է։ Այլեւս ոչ մի ուժ չի կարող Եւրոպային համոզել, որ Հայկական սարսափներ չկան, որ նրանք առասպելներ են։

Հիմա հային մնում է կազմակերպած պահել մայրաքաղաքը, խաղաղութեան սպառնացող վառօդարանի ամէնավտանգաւոր կէտը եւ ապա առաջ տանել իր ներքին գործերը. կազմակերպութիւնը զօրացնել գաւառներում, զինել ժողովուրդը եւ վարժեցնել նրան ուած զէնքը գործածելու, նրան իր սեփական գլխից աւելի թանգ գնահատելու…

Եւ երբ բուն հայրենիքը կունենայ բաւական թւով զէնք ու այդ զէնքը արժանաւորապէս գործածող զաւակներ՝ այն ժամանակ թող պայթի ամէն կողմից էլ…

* *
*

Բայց․․ որքան գրում եմ նորանոր հարցեր են ծագում. խնդիրը մեծ է. բարդ ու ծանր. նա մի ժողովրդի ճակատագրի հարց է… Որքան կողմեր, որքան կէտեր պարզելու, նորերն են ծագում։ Իսկ գործնական խոհեմութիւնը մեզ թոյլ չէ տալիս շատ էլ առաջ երթալու, փաստերով ու թւերով խօսելու ոչ միայն այսօրւայ կամ վաղւայ անելիքի, այլ եւ անցեալի մասին….. Անցեալ դեռ չունի հայ յեղափոխութիւնը. նրա անցեալը երէկն է, որ ամենասերտ ցանցերով հիւսւած է ներկայի հետ։ Անցեալը պարզել հրապարակով, ասել է ծառայութիւն անել բռնակալին։

Կարճ կարենք ուրեմն։

Արդեօք յեղափոխականի կամքի՞ց է կախւած «պատրաստուել լուրջ ու հիմնական ապստամբութեան»։

Ո՛չ. դա միայն ցանկալին է եւ ոչ իրականութիւնը։ Այդ բառերը կրկնող պարոնները, երեւի, ո՛չ մի հասկացողութիւն չունին հայ երկրի ներկայ պայմանների մասին։

Ապստամբութեան համար պէտք է զէնք։ Ներսում չկայ կամ շա՛տ քիչ է եղածը։ Տանում ես. Փոխադրութեան ժամանակ ամէն զգուշութիւն գործ ես դնում, ամէն հնար մտածում անհնչմարելի, առանց ընդհարման մնալ։ Այդ քեզ յաջողւում է 1—5—10 անգամ։ Տասնըմէկերորդ անգամը սահմանային շարուխը մաշւում է. խումբդ հանդիպում է մի քանի քրդերի։ Հօտն առնում են։ Գալիս է համիդիէն, կանոնաւոր զօրքը, խուժանը։ Ի՞նչ կը հրամայէք անել փոխադրող խմբին։ Զէնքերը նետել փախչի՞լ… Ո՛չ։ Ո՛չ մի իսկական յեղափոխական այդպիսի բառ անգամ բերանից չի հանի…. այդպէս կասեն միայն «վարդ ու սոխակ» երգողները։ Ում մէջ մի կաթիլ բողոքող արիւն կայ, ով հոգով սարսուռ չէ՝ նա կռիւ կը կանչէ…. Իսկ եթէ խումբը իր սեփական նախաձեռնութեամբ խոհեմութիւն համարեց զէնքը տալ ու կծիկը դնել կամ առանց կռւի անձնատուր լինել՝ ուրեմն նրա մէջ մի հոգի անգամ յեղափոխական չի եղել. խմբի ընտրութիւնը սխալ է եղել։

Մնում է կռիւը եւ միակ կռիւը։ Իսկ այդ պարագային միշտ յաջորդում է մօտակայ գիւղերի թալանը, խուզարկութիւնը, զէնքերի պահեստների բացումը… Եւ ահա վիժում է քո երկար ժամանակ հազար դժուարութիւնքով պատրաստած խոշոր ապստամբութիւնը։ Ամէնայաջող դէպքում նա դառնում է մի մանր գործ, մի մասնակի զինւած ընդհարում։

Այսպէս ուրեմն՝ յեղափոխականի կամքից կախւած չէ ընդհանուր ապստամբութիւնը այլ բազմաթիւ պատահարներից։

Յեղափոխականից մի բան կարող ենք պահանջել այս դէպքում. պատրաստ լինել. աշխատել տեղիք չտալու։ Իսկ եթէ պայթեց՝ անպատճառ կռւել. գործը զոհ է պահանջում։

* *
*

Մենք վերջացրինք մեր խիստ համառօտ ու թերի ակնարկը։

Խեղճ ուղեղներ, վարդ ու սոխակ երգեցէք. Լամարթինի, Հայնէի աչքերով միայն ոգեւորւեցէք….. իսկ հայ յեղափոխութեան եւ առհասարակ հասարակական բարդ ու արմատական հարցերի մէջ մի մտնէք։ Ձեր գրիչները ծախւած են… սատկո՞վ… թերեւս… բայց աւելի եւս ձեր մրջնային անհատական ու կուսակցական նեղ շահերով…, Դուք գրելու ժամանակ ձգտում էք անպատճառ սուեր ձգել այս անձի կամ այն կուսակցութեան վրայ եւ ոչ ճշմարտութիւնը պարզել, հայի ցաւին դարման ճարել…

ԳԱՍՊԱՐ

——)·(——

չուչու յիշուած ճնշումների տակ ոչ մի ռուսահայ չը պիտի համարձակվի նիւթական օգնութիւն հասցնել Պարսկահայերի հանրային որևէ ձեռնարկութեան և հաստատութեան։ Հետևաբար «ընդհանուր Պարսկահայերի կենդրոնական դպրոցի» խնդիրը կարող ենք այժմից չաջողուած մի գործ համարել. Պարսկահայերը կենդրոնական դպրոցի յարատեւութեան համար ռուսահայերի առատ նպաստների վրայ մեծ յոյսեր էին դրել և այդ միակ յոյսով ձեռնարկել էին հաստատել կենդրոնական դպրոցը։

Երանի՜ էր թէ մեր ռուսահայ եղբայրները համոզմունքով իրանց նշանաբան ընտրէին «հալածումը տարածում է»....

ՄԻՐԶԱ.

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

Աղքատախնամս պատիւ ունի ձեզ ղրկել ներկայիս իր վերջին եռամսեայ հաշուեկշիռն, խնդրելով որ հաճիք հրատարակել զայն ձեր մօտակայ մի թիւին մէջ։

Աղքատախնամս իր շնորհակալութիւնն կուղղէ այն ամէն ողորմասէր ազգայնոց, որք դրամական նպաստներով եւ կերպաս, խամէ, եւ նկարէն նուիրելով փութացին մխիթարել քաղաքիս աղքատներն Ս. Զատկի տօնիւ։

Ի դիմաց Աղքատախնամի

Ատենադպիր — Ատենապետ

Ա. Ց. Սըվաճեան — Գ. Դաւիթեանց

Փ. Պօլիս, 5 Յունիս

ԵՌԱՄՍԵԱՅ ՀԱՇՈՒԵԿՇԻՌ ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄ ՄԱՍՆԱԽՄԲԻ Փ. ՊՕԼՍԻ

1899 Մարտ 1էն մինչ 31 Մայիս

ՄՈՒՏՔ	Լ. Ս.
Նախորդ հաշիւէն Գանձապետին քով	7.05
Շրջաբերող շաբաթական գանձանակին հասոյթը	214.95
Ծաղկազարդի օրուան պնակներէն	37.—
Զատկի առթիւ կատարուած հանգանակութենէն	140.—
Զատկի առթիւ նուէր	2.—
Միքինկի հանգանակութենէն աւելցուկ, նուէր	5.—
Դեղագրի մը արժէքին կէսը վերադարձուած	1.20
	407.20

ԵԼՔ	Լ. Ս.
Հիւանդի համար կաթի եւ մսի ջրի	4.—
Գնուած փայտ, կարողչէք, բեռնակրողչէք	8.80
Թղթատարի ծախք	—.30
Աղքատախնամի համար պահարանի կղպանք	1.20
Աղքատաց պատահական նպաստ	2.50
» շաբաթական »	66.—
» հացագին	19.85
Բժշկին կառքի ծախք	3.—
Դեղօրէից փոխարէնը	41.45
Գանձանակը պտըցնողին վարձք	26.—
Տնտես Տիգրանին նուէր	5.—
Գործողութեան պէտք ունեցող հիւանդ տիկնոջ մը Պոլիս ղրկուելու ծախուց օգնութիւն	15.—
Կարօտ նորեկի մը կարասիքը երկաթուղիէն հանելու	10.50
Կառապան Մելքոնին ձի մը առնելու օգնութիւն	10.—
Զատկի առթիւ 29 աղքատացանները բաշխուած նպաստ	111.—
Զատկի առթիւ տնտես Տիգրանին հագուստ	25.—
Զատկի առթիւ երեք աղքատի հագուստ եւ կօշիկ	10.80
Զատկի առթիւ բաշխուած զգեստներուն համար մանր պիտոյք	6.—
Գանձապետին քով պատրաստ դրամ	40.80
	407.20

ԱԶԳԱՅԻՆ ՔՐՈՆԻԿ

Նոր-Նախիջեւան Տ. Գրիգոր Ջալխուշեանի նախագահութեամբ կազմուած յատուկ յանձնաժողով մը ստակներ կը հաւաքէ անմահ բանաստեղծ Գամառ-Քաթիպայի համար արձան մը կանգնեցնելու։ Գամառ-Քաթիպան Նոր-Նախիջեւանցի էր. մեռաւ 1892 թւին և հոն ալ թաղուեցաւ։ Այժմ հաւաքուած ստակը հասած է 1825 րուպլի 25 կոպէկի։ Նուիրատուութիւնները կը շարունակուին։

— Նպաստից յանձնաժողովը նորէն վճռած է 200 ոսկի ղրկել Վանայ սովելոց և «գաւառի մըն ալ որոշեալ գումար մը նպաստ յատկացնել»։

Ո՞ր «գաւառն» է, ո՞րչափ է ղրկուած նպաստը... Առանց աչքակապուկ խաղալով միայն հայ ժողովուրդին կասկածը կը հրաւիրեն յանձնաժողովին անդամներն՝ իրենց վրայ... Նպաստ մըն է կը ղրկուի գաւառի մը. ինչո՞ւ այդչափ սոլուկ ըլլալ... Նոյնիսկ գաւառին անունը չը յիշել... Նոյնիսկ նպաստին չափը ծածկել...

— Վանէն Պօլսոյ թերթերուն կը գրեն, որ կաթոլիկներու վարդապետ Անտոն Ջնդոյեան գիւղէն քաղաք եկած ատենը ձին կը խրտչի, վարդապետը վար կիյնայ և կը վիրաւորուի ծանրապէս։ Կը ցաւինք որ... միայն վիրաւորուեր է։

— «Սուրհանդակ» կը հաղորդէ, որ Գէորգ քհն. Հիւրմիւզեան իր անմեղութիւնը հաստատող քանի մը թուղթեր է ղրկած իրեն և դիմած է կրօն. ժողովին քննիչ մը ուզելով։ Կսպասենք վերջնական հետեւանքին։

— Ասլանեան եպս. Վանի վիճակի մասին ղրկեր է իր ընդարձակ տեղեկագիրը։ Պօլսոյ թերթերը «խոհեմաբար կը լռեն» անոր, հաւանականօրէն՝ կսկծեցուցիչ բովանդակութեան մասին։ Սա չափը միայն յայտնի է, որ Սրբազանը ուզեր է 10—12 ոսկի ամսական նպաստ մը որբերուն արհեստագիտական կրթութիւն տալու համար։ Ընդամէնը ղրկուած է Վան 950 ոսկի։

— Վառնայի հայոց Ազգային երկսեռ դպրոցներու քննութիւնները կսկսուին առաջիկայ կիրակի օրը։

— Հայկական կրթարանի տարեկան քննութիւնները կըսկսուին յունիս 20ին. կիրակի օր, ժամը 10ին։

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ԹՈՒՐՔԻՈՅ ԳՈՐԾԵՐԸ. — Թուրքիայի դրութիւնը կրկին կը խառնակի։ Մէկ կողմէն հայերու զէն ի ձեռին ընդդիմադրութիւններու փաստերը կը շատնան, միւս կողմէն Պօլսի մէջ խլրտումները կը շատնան. ձերբակալութիւն, հայրենիք վերադարձումը կաճի։ Հոս Ցրոնք գիւղը կը դիմադրէ, արիւնալի ընդհարում կունենայ... Հոն Սերոբի խումբը դարձեր է տեսակ մը անդիմադրելի կախարդական ուժ մը զոր տեսնել, ձերբակալել անհնար է տաճիկ կառավարութեան համար։ Երրորդ տեղ մը նոր նոր զինուած խումբեր երեւան կուգան։

Այդ չափը Հայաստանի մէջ։

Իսկ Մակեդոնիոյ Բրիլիբի դէպքե՞րը։ Քանի մը հայդուկային «չետա»ներ ընդհարումներ կունենան. Բրիլիբը զէնքի կը դիմէ, ընդդիմադրութիւն կը ցուցնէ։

Տեղական յեղափոխական կոմիտէի երկու գլխաւորները անձնատուր կըլլան։ Տիփոթ, խառնակութիւն։ Պուլկար հեծելազօրներ սահմանը կերթան։

Վերջապէս Սերպիոյ սահմանագլուխ յատարեալ փոքրիկ ճակատամարտը միւս կողմէն կը ծագի և կը գրաւէ համաշխարհային դիւանագիտութեան ուշադրութիւնը։

Աւազակութիւն, թալան, կոտորած, սնանկութիւն, քաղաքական բարդութիւններ նորէն գլուխնին կը բարձրացնեն։

Սպասենք, թէ ինչ պիտի բերէ մեզի վաղուան օրը։

* * *

Պօլսէն կը հեռագրեն Ֆրանքֆորթ թերթին, որ Սուլթանը առաջարկած է Ռուսիոյին վճռել Տաճկահայ գաղթականներու խնդիրը, զանոնք գաղթեցնելով ու հաստատելով Սիբէրի մէջ, անկէ գաղթած մահմետականներու տեղը։ Կաւելցնեն նաեւ որ Սուլթանը տրամադիր է մատակարարել անհրաժեշտ միջոցները իր առաջարկութիւնը իրականացնելու համար։

— Թուրք-Սերբիական սահմանագլխի ընդհարման առթիւ Բ. Դուռը շրջաբերական մը ղրկեր է դեսպաններուն և ծանօթացուցեր քննիչ խառն յանձնաժողովի ծանուցագրի հետ։ Շրջաբերականը կը յայտնէ, որ Սերբիական արտաքին գործոց նախարարութիւնը կը ծանուցանէ թագաւորին գոհունակութիւնը եղած քննութեան առթիւ և հրամայեր է իր սահման գացած զունդերու վերադարձը։

— Կասանտրիայի հանքերու ընդհանուր տեսուչ Տ. Շըվալիէի աւազակներէ գերի բռնուած ըլլալուն առթիւ Պօլսէն կը հաղորդեն, թէ հանքերու ընկերութիւնը համաձայնութիւն մը կայացուցեր է Բ. Դրան հետ իր պետութեան վճարելիք դրամէն 15,000 ոսկի տալ աւազակներուն և ազատել «զինուորական գերին»։

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ

Մեր գործակալներէն ու բաժանորդներէն խմբագրութիւնս կը խնդրէ փութացնել բաժնեգիններու առաքումը։

Ստիպեալ պիտի հրատարակենք չի վճարողներու անունները։

ԵՐԿՐՈՐԴ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ Ի ՆՊԱՍՏ
Վանայ Սովեալներու

Ժողովրդի ցանկութիւնով կը խաղացուի երկրորդ անգամ ՎԱՆԱՑ ՀԱՅԴՈՒԿՆԵՐ (որբագրեալ), Յունիս 26ին, շաբաթ օրը, Անկէլ Օլավօֆի սրահին մէջ։

Գիները չափաւոր. 50 սանթիմէ մինչեւ 5 ֆրանք տոմսակներ։

Տոմսերը վճռուած է տուներ չղրկել. ցանկացողները կարող են գնել Տ. Յովսէփ Բարսամեանի վաճառատունէն։

Ելեւմուտքի վերահսկող յանձնախումբը բաղկացած է Տ. Տ. Տօքթ. Աթաբէկեանէ, Յ. Բարսամեանէ և Տիգրան Աճէմեանէ։

ԺՈՂՈՎՐԴԻ ԲԱՆԱՍՏԵՂԾԸ
Գամառ-Քաթիպան
Գրեց ԲԱԲԱ-ԳԱՍՊԱՐ։

Պուլկարիոյ մէջ գինը 50 սանթիմ, իսկ արտասահմանի համար 60 սանթիմ։

Ցանկացողները թող դիմեն Շարժումի խմբագրութեան։

«ԲԱՆԱՍԷՐ»

Հանդէս Հնախօսական, Պատմական, Լեզուաբանական եւ Քննական։

Տնօրինութեամբ Պ. Կ. Յ. ԲԱՍՄԱՋԵԱՆԻ.

Տարեկան 20 ֆրանք ամէն տեղ 4 գրքի համար, իսկ մէկ գիրքը 100 էջով, 6 ֆրանք։

Հասցէ

M. Basmadjian
112, B-d Rochechouart, 112
Paris

«ՀԱՅՐԵՆԻՔ»

Ազգային շաբաթաթերթ, տարեկան մէկուկէս տոլար, իսկ արտասահմանի համար 10 ֆրանք։

Հասցէն՝ Խմբ. Հայրենիքի
628 Third Avenue
New York City
(U. S. A)

Отговорникъ: А. СУКЯСОВЪ

Печатница „Взаимность" Варна.